

24. Vnitropodnikové účetnictví, kalkulace, rozpočetnictví

Účetnictví podniku lze rozdělit:

a) finanční účetnictví

Je povinné, vede se za podnik jako celek a odehrává se v účtové třídě 0.. až 7.. Forma finančního účetnictví je závazně upravena zákonem o účetnictví a jinými účetními předpisy. Předmětem finančního účetnictví je evidence majetku, závazků, vlastního kapitálu, nákladů, výnosů a hospodářského výsledku.

b) vnitropodnikové účetnictví

Je nepovinné, přesto je však vhodné, aby středně velké a zejména velké podniky toto účetnictví vedly. Podstata vnitropodnikového účetnictví spočívá v tom, že jednotlivé vnitropodnikové útvarry (= **hospodářská střediska**) si evidují své náklady, výnosy a zjišťují svůj hospodářský výsledek. Mimo to jednotlivá hospodářská střediska si také na určité období (měsíc až rok) plánují (= rozpočtují) své náklady a výnosy (sestavují si rozpočet nákladů a výnosů - viz kalkulace a rozpočetnictví).

Ve vnitropodnikovém účetnictví nebudeme evidovat:

- a) majetek - výjimkou je nedokončená výroba, která se eviduje ve výrobním středisku, a výrobky, které se evidují v odbytu
- b) závazky a vlastní kapitál

Význam vnitropodnikového účetnictví

- a) slouží jako nástroj hmotné (finanční) zainteresovanosti - zaměstnanci střediska jsou zainteresováni na hospodářském výsledku střediska
- b) poskytuje některé informace pro řízení podniku, které finanční účetnictví poskytnout nemůže
- c) poskytuje některé informace do finančního účetnictví - zejména o přírůstku či úbytku nedokončené výroby a výrobků, o aktivaci (informace, které budeme potřebovat do účtové skupiny 62.)

Formy a organizace vnitropodnikového účetnictví

- 1) vnitropodnikové účetnictví bude vedeno formou **analytické evidence** v rámci finančního účetnictví (nazýváme ho též jednookruhovým)
- 2) vnitropodnikové účetnictví povedeme **podvojným způsobem** v rámci účtové třídy 8.. a 9.. => dvojkruhové účetnictví, a to:
  - a) *centralizovaně* - účetnictví všech středisek bude vedeno v jedné účtárně
  - b) *decentralizovaně* - každé hospodářské středisko si vede své účetnictví - bude zde nutný účet *Střediskové převody* (na tomto účtu budeme účtovat v každém hospodářském středisku takové účetní případy, které znamenají styk s jiným střediskem)

Kalkulace

FINANČNÍ

= zachycuje a zpracovává informace za účetní jednotku jako celek

- je méně podrobné
- poskytuje některé informace vnějším uživatelům (peněžní ústav, finanční úřad, statistický úřad)
- s údaji které poskytuje finanční účetnictví se musí snadno vystavit účetní výkazy
- je povinné a stanovené zákonem o účetnictví

MANAŽERSKÉ

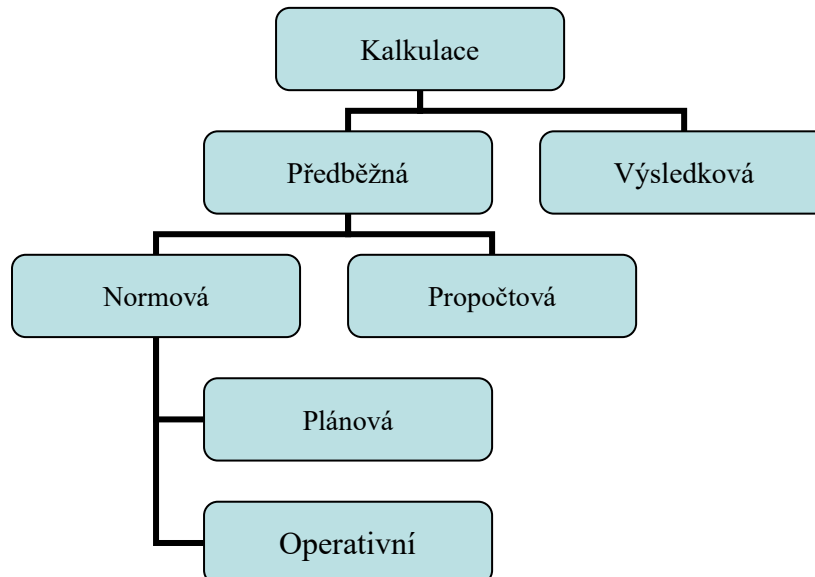
- je podrobnější
- poskytuje informace pro rozhodování uvnitř účetní jednotky
- není povinné, ale usnadňuje vedení finančního účetnictví

KALKULACE

= v obecném smyslu se používá tento pojem pro vyjádření různých propočtů podnikatelského uvažování

- a) nákupní – hledám nejvýhodnějšího dodavatele
- b) prodejní – hledám nejvýhodnějšího odběratele
- c) výrobní – jedná se o stanovení nákladů a ceny výrobků

DRUHY KALKULACÍ

= kalkulace znamená předběžné stanovení a nebo následné zjištění vlastních nákladů popřípadě ceny kalkulační jednotice

kalkulační jednotice – výrobní program, kilo, kus, met

1000 ks – drobné zboží (špendlíky)

Předběžná k. – sestavuje se před započítáním výroby a nebo na začátku účetního období

Výsledná k. – sestavuje se po skončení výroby a nebo při skončení účetního období

- tou se zjistí skutečné náklady na kalkulační jednotici

Normová k. – používá se tehdy jsou-li známy technicko-hospodářské normy

Propočtová k. – tehdy když neznáme THN

- začínáme novou výrobu (u nového výrobku)

- matematické propočty, statistické propočty (indexy, časové řady)

Plánová k. – sestavuje se na delší časové období, min. 1 rok

- nepřihlíží ke změně norem

Operativní k. – přihlíží ke změně norem

- sestavuje se po každé změně

Členění N v kalkulaci

- je doporučený kalkulační vzorec
- zásobovací režie bývá obvykle součástí správní režie

POLOŽKY KALKULAČNÍHO VZORCE
1. Přímý materiál
2. Přímé mzdy
3. Ostatní přímé náklady
4. Celkem přímé náklady
5. Výrobní režie
6. Vlastní náklady výroby
7. Správní režie

8. Vlastní náklady výkonu
9. Odbytové náklady
10. Úplné náklady výkonu
11. Zisk
12. Prodejní cena bez DPH
13. DPH
14. Prodejní cena včetně DPH
15. Marže (rabat)
16. Konečná cena spotřebitele

Přímé N – dají se přesně zjistit na kalkulační jednici

Nepřímé N – nedají se přímo zjistit (elektrická energie, topení, N na úklid)

- Přímý materiál – tvoří podstatu výrobku
- Přímé mzdy – mzdy výrobních dělníků (přetvářejí materiál na výrobek)
- Ostatní přímé náklady – soc. a zdr. pojištění z přímých mezd placené zaměstnavatelem, někdy sem patří polotovary vlastní výroby (těsto) – prošel určitou fází, ale ještě to není výrobek
- Výrobní režie – N, které souvisejí s řízením a obsluhou výroby (osvětlení, údržba, mzda vedoucího mistra, odpisy strojů, budovy, spotřeba mazacích olejů, nájemné – pokud u pronájmu)
- Správní režie – jedná se o N, které souvisejí s řízením a správou celé ÚJ (mzda ředitele, sekretářka, mzdy v hl. účtárně, telefony, internet, poštovné, spotřeba kancelářských potřeb, N na vrátnici, el. Energie)
- Zásobovací režie – bývá součástí správní režie, N které souvisejí s pořízením materiálu, zajištěním výroby (doprava mat, N ve skladu mat., mzda skladníka, odpis, výtahy, cestovné nákupčního)

Metody stanovení vlastních N na kalkulační jednici

1) PŘÍMÉ NÁKLADY

- zjistí se pomocí technické – hospodářských norem

přímý materiál – stanoví se podle normy spotřeby materiálu

přímé mzdy – pomocí výkonových norem

a) norma množství – kolik výrobků vyrobíme za jednotku času

$$\text{sazba za jednotku} = \frac{\text{hodinový mzdový tarif}}{\text{norma množství}}$$

b) norma času – za jak dlouho vyrobíme 1 výrobek

$$\text{sazba za jednotku} = \frac{\text{hodinový mzdový tarif}}{60} * \text{norma času}$$

ostatní přímé náklady – soc. a zdr. poj. placené zaměstnavatelem, neboli 35 %

2) REŽIJNÍ NÁKLADY

- při stanovení RN záleží na druhu vyráběných výrobků

musíme znát

- celkové plánované režijní N
- plánovaný počet vyráběných výrobků

plánované režijní náklady se zjistí z rozpočetnictví

výrobní a správní režie vychází z plánu výroby (kolik plánujeme vyrobít výrobků)

odbytové N – vychází s plánu odbytu

- pokud není uveden vychází se z plánu výroby
- známe 3 metody stanovení režijních nákladů:

1. KALKULACE DĚLENÍM

- používá se tehdy vyrábí-li se **jeden** druh výrobků

plánované rež. náklady
plán výroby

2. KALKULACE DĚLENÍM POMĚROVÝMI ČÍSLY

- ÚJ vyrábí více druhů výrobku, ale jsou stejnorodé
- liší se pouze
  - jakostí
  - pracností
  - hmotností
- při výpočtu se jeden výrobek stanoví jako základní a přidělí se mu číslo 1 a ostatní výrobky mají poměr dle výše uvedených kritérií
- N na ostatní výrobky zjistíme vynásobením příslušným poměrovým číslem

3. KALKULACE PŘIRÁŽKOVÁ

- kdy se vyrábí více různorodých výrobků

a) musíme stanovit nejdříve **rozvrhovou základnu**

musí být:

- stálá
- snadno zjistitelná
- přímo – úměrná výrobě

může být:

- přímý materiál
- přímé mzdy
- přímé náklady

b) musíme vypočítat **režijní přírážku**

- vyjadřuje kolika procenty se podílí rozpočtované nebo plánované režijní N na rozvrhové základně

$$\text{režijní přírážka} = \frac{\text{plánované (rozpočtované) režijní N}}{\text{rozpočtovaná základna}} * 100$$

Režijní sazba

- v některých případech pro výpočet předběžné kalkulace se použije tzv. režijní sazba
- tehdy jestliže rozvrhovou základnou je vyjádřena v přepočtených jednotkách
- např.: pracností, norma hodiny, tunokilometry

$$\text{režijní sazba} = \frac{\text{plánované režijní N}}{\text{přepočtena rozvrhová základna}}$$

- vyjadřuje kolik režijních N připadá na jednu měrnou jednotku

KALKULACE POSTUPNÁ A PRŮBĚŽNÁ

= mluví se o nich tehdy, jestliže se výrobní cyklus skládá z více výrobních fází

postupná k. = taková kdy polotovar z předcházející fáze je v následující fázi vyjádřen jednou položkou

= má význam pro samotná hospodářská střediska

= ihned vidí vl. náklady, jsou snadno zjistitelné N

průběžná k. = taková kdy polotovar z předcházející fáze je v následující fázi rozčleněn do jednotlivých položek kalkulačního vzorce

= má význam s hlediska celopodnikového

= zajímají mě konečné N

KALKULACE VÝSLEDNÁ

- zjišťuje po skončení období nebo po skončení účetního období

- zjistíme skutečné náklady, vynaložené při výrobě na kalkulační jednici

- při výrobě rozeznáváme tyto výkony:

a) **výkony provedené** – veškeré výkony za dané úč. období

b) **odvedené výkony** (dokončené, předané) – výkony, které byly v daném účetním období dokončeny, prošly výstupní kontrolou a byly předány do odbytového skladu

c) **realizované výkony** (prodané) – veškeré výkony, které byly v daném období prodány a vyskladněny z odbytového skladu

- rozdíl mezi a) a b) je změna stavu nedokončené výroby

- rozdíl mezi b) a c) je změna stavu výrobků

Výsledná kalkulace se zjistí tak že veškeré N na výkony dokončené se vydělí počtem dokončených výkonů.

Podklady pro výpočet výsledné kalkulace se zjistí z vnitropodnikového účetnictví, kde jsou obvykle N na výkony provedené. Abychom zjistili N na výkony dokončené musíme N na výkony provedené opravit o změnu stavu nedokončené výroby a to tak, **že úbytek přičítáme a přírůstek odečítáme.**

ROZPOČETNICTVÍ

= stanovení celkových plánovaných (rozpočtovaných, předem stanovených) N a V za účetní období

= na rozdíl od předběžné kalkulace, která stanovuje plánované N na jeden kus

- při sestavování rozpočtů se vychází:

✓ z technicko hospodářských norem

✓ plán výroby

✓ z výsledků minulých let

- sestavují se tyto rozpočty:

✓ rozpočet N a rozpočet V

✓ rozpočet krátkodobý, rozpočet dlouhodobý

✓ rozpočet jediný, rozpočet variantní

- při výpočtech se používají různé matematické a statistické metody

ROZPOČTY HS

= HS sestavuje na začátku účetního období rozpočet nákladů HS a rozpočet výnosů HS – musí být vyrovnané

Rozpočet N

= přímé náklady se zjistí z předběžné kalkulace a plánu výroby

= režijní N se zjišťují z plánu výroby a z výsledku minulých let, musí se přihlídnout k očekávaným změnám

= musí být členěny na prvotní

druhotné

Rozpočet V

= vychází se z plánu výkonů